

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

Yunanistan-AB İlişkileri: Yunanistan
Avrupa Birliği'nin "şımarık çocuğu"
olmaya devam mı ediyor?

Damla Cihangir

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

Yunanistan-AB İlişkileri: Yunanistan Avrupa Birliği'nin "şımarık çocuğu" olmaya devam mı ediyor?

Yunanistan'da 2009 yılı sonu itibariyle su yüzüne çıkan ekonomik sorunlar aslında bir kısım AB ülkesini ve Avrupalıyı hiç de şaşırtmadı. Yunanistan, Avrupa Birliği'nin bir parçası olmaya aday olduğu günlerden beri - ki bu Türkiye ile eşzamanlı olarak 1959 yılına kadar uzanır- sorunları nedeniyle her zaman Avrupa içinde en çok tartışılan ülkelerden biri oldu. Bir Yunanlı'ya AB hakkında bir şey sorduğunuzda size AB'nin sürekli Yunanistan'ı hor gördüğünü, şımarık çocuk muamelesi yaptığını, senelerdir onlardan bir şeyler istediğini ve bundan sıkıldıklarını; aynı şekilde bir Kuzey Avrupalı'ya da Yunanistan hakkında bir şey sorduğunuzda Yunanistan'a senelerdir onların baktığını, yine de hiçbir şeyi doğru dürüst yapmadıklarını, tekrar tekrar sorunlarla geldiklerini ve artık bundan sıkıldıklarını söylemesi çok muhtemel.

Yunanistan-AB ilişkileri bağlamında Yunanistan'ın Avrupa içinde sıkça gündeme geldiği konulara bir göz atmak gerekirse; Yunanistan'ın AB'ye adaylık sürecinde başlattığı tartışmalar, 1974'te NATO'nun askeri kanadından çekilmesi, 1981'deki üyelik süreci, üye olduktan sonra Avrupa Birliği'nin yapısal fonlarından en çok faydalanan ülke olması, ekonomik yeterliliği tartışılrsa da 2001'de Avro Alanı'na dâhil olması ve uzun bir süre Türkiye'nin adaylık sürecini 1999 Helsinki AB Konsey Zirvesi'ne dek veto ederek sonunda Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin adada nihai bir çözüme

2009 yılı sonu itibari ile Yunanistan'da değişen iktidar ve sonrasında patlak veren ekonomik kriz, uzun yıllardır bir AB ve Avro Alanı olan ülkenin durumunun AB içinde de hararetli bir şekilde tartışılmasına sebep oldu. Bu açıdan bakıldığı zaman, Yunanistan'ın Avrupa içinde hem ekonomik hem de siyasi krizlere yol açmasının pek de yeni bir şey olmadığını görmek mümkün. Bu bağlamda, Yunanistan – AB ilişkilerinin geçmişini hatırlamanın ve günümüzdeki duruma bakmanın anlamlı olduğu kanısındayız.

¹ Bugünkü Avrupa Birliği (AB), 1957-1988 yılları arasında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) olarak adlandırılır. 1988-1994 yılları arasında Avrupa Topluluğu (AT) olarak adlandırılır. yazının tutarlılığı açısından, bu durum göz önünde bulundurularak sadece "Avrupa Birliği (AB)" olarak bahsedilmiştir.

ulaşılmadan AB'ye adaylığını ve üyeliğini desteklemesi bu bağlamda sıralanabilir. Bugünkü AB-Yunanistan ilişkilerine yön veren, bir şekilde Türkiye-Yunanistan-AB ilişkilerini de etkileyen, tüm bu gelişmeler Yunanistan'ın, birçokları tarafından AB'nin "şımarık çocuğu" olarak anılmasına sebep oldu.

Bugün de içine düştüğü ekonomik dar boğaz nedeniyle ve bu durumun AB içinde yarattığı tartışmalarla Yunanistan, AB'nin şımarık çocuğu olmaya devam mı ediyor sorularını gündeme getiriyor. Özellikle Yunanistan'ın, 2001'de Avro Alanı'na dâhil olduğu günden beri ekonomik durumuna ilişkin AB'yi yanlış istatistiklerle bilgilendirmesinin bugün ortaya çıkması, aynı zamanda AB'nin ekonomik birliğinin eksikliklerinin yanında Yunanistan'ın AB içindeki güvenilirliğini de tartışmaya açtı. Ancak, bir yandan da 30 yıldır AB üyesi olan Yunanistan'ın bu şekilde ekonomik istatistiklerini gizleyerek bugünkü ekonomik duruma düşmesinin Avrupa içinde çok da şaşırtıcı ve beklenmedik bir olay olarak karşılandığı söylenemez.

Yunanistan'ın Avrupa Birliği macerası boyunca ortaya çıkan sorunları ve Avrupa içindeki tartışmaları kısaca hatırlamak gerekirse, ilk tartışmanın Yunanistan'ın AB'ye adaylık ve üyelik sürecinde ortaya çıktığını söylemek mümkün. Yunanistan, tıpkı Türkiye gibi AB'ye adaylık başvurusunu 1959 yılında yaptı ve 1961'de Ortaklık Anlaşması'nı imzaladı. Bu anlaşma o zaman Yunanistan'ın 1984'te tam üye olmasını öngörüyordu. Tam üyelik için Yunanistan'ın önce aşamalı olarak gümrük vergilerini indirmesi ve yüksek gümrük vergileri nedeniyle etkisiz kalan endüstrileri daha fazla rekabet edilebilir hale getirmesi gerekiyordu. Zamanın Karamanlis Hükümeti, AB ile yapılan anlaşma ile ekonomik çıkarlarının yanı sıra aslında sorunlu komşusu Türkiye'ye karşı politik çıkarlarını da korumayı amaçlıyordu. Böylece, Yunanistan daha sıkı bir şekilde Batı ittifakının bir parçası olmayı ve daha henüz nasıl olacağı belli olmasa da ortaya çıkan yeni Avrupa kimliğinin bir parçası olmayı garanti altına almak istiyordu. AB'nin kurucu devletleri arasında (Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) Yunanistan'ın tam üyeliğe ilişkin ekonomik gerekliliklerini yerine getirme kapasitesi konusunda endişeler vardı. Ancak, Yunanistan'ın siyasi olarak Batı İttifakı'nın bir parçası olarak kalması Avrupa için de önemliydi.

Bu süreç 1981 yılında Yunanistan'ı, her ne kadar ülkenin ekonomik yeterliliği tartışılabilir da AB'ye üyeliğe taşıdı. Yunanistan AB'ye adaylık sürecinde, 1967-1974 yılları arasında askeri yönetim ile idare edildi. Yunanistan'daki askeri cuntanın devrilmesinden hemen önce Türkiye'nin 1974'te Kıbrıs'a çıkarma yapmasıyla Batı İttifakı'nın benzer koşullardaki iki üyesi Yunanistan ve Türkiye savaşın eşiğine geldi. Bu süreç 7 yıllık askeri rejimin sona ermesine ve Karamanlis Başbakanlığı'nda sivil bir hükümetin başa gelmesine sebep oldu. Ancak, Yunan halkında Batı İttifakı'nın, ABD'nin ve NATO'nun, Türkiye'nin Kıbrıs'a yaptığı askeri müdahaleyi engelleyememesine karşı büyük bir tepki oluştu. Atina'daki Amerikan Büyükelçisi bir suikast sonucu hayatını kaybetti. Bunun üzerine Karamanlis Hükümeti, Batı İttifakı'nın ve NATO'nun adayı Türkiye'nin müdahalesinden koruyamadığı gerekçesiyle NATO'nun askeri kanadından çekilme kararı aldı. Daha sonra Yunanistan, Türkiye'de 1980'de yönetime el koyan askeri hükümetin iki ülke arasında Ege'deki sorunlara ilişkin ikili müzakerelerin başlaması sözünü alması ile vetosunu kaldırmasıyla NATO'nun askeri

yapısına geri dönüş yaptı. Ancak sonuçta, Türk tarafının öngördüğü şekilde bu ikili görüşmeler hiçbir zaman yapılmadı.

Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından çekilme kararı alması, 7 sene boyunca askeri cunta idaresi ile yönetilmiş olması 1981 yılına uzanan AB'ye adaylık sürecinin gidişatına ve bundan 7 yıl sonra yeteri derecede demokratik olarak kabul edilerek AB'ye tam üye olmasına engel teşkil etmedi. Hem siyasi hem de ekonomik birçok sorununa rağmen, o zaman tam üyelik için "Kopenhag Siyasi Kriterleri" diye bir ön koşul da söz konusu olmadığı için, AB Yunanistan'ı üye olarak kabul etti. Bunun başlıca sebeplerinden biri siyasi bir karar olmasıydı ve her iki taraf için de Yunanistan'ın üyeliği öncelikli bir tercih oluşturuyordu. Yunanistan için AB üyeliği siyasi istikrarın teminatı olacak, ülkenin sosyoekonomik kalkınması açısından önemli bir dış destek görevi görecek ve Türkiye'ye karşı Yunanistan'ı güçlendirecekti. AB tarafı için ise Yunanistan'ın üyeliği, getireceği siyasi ve ekonomik yüklerle karşı AB etki alanının Güneydoğu Avrupa'ya uzanmasını sağlayacak ve o dönem var olan Doğu Bloğu'na karşı Batı İttifakını daha da güçlendirecekti. Bu nedenle Yunanistan'ın o zamanki çeşitli ekonomik ve siyasi sorunları göz ardı edildi². Özellikle zamanın Fransa Cumhurbaşkanı Valeri Giscard D'Estaing Yunanistan'ın üyeliğini en fazla destekleyen lider oldu ve Avrupa uygarlığının beşiği sayılan Yunanistan'ın Avrupa bütünleşme süreci dışında bırakılmasının kabul edilemez olduğunu öne sürdü.

Yunanistan'a ilişkin Avrupa içindeki tartışmalar üyelikten sonra, özellikle Yunanistan'ın ekonomik durumuna ilişkin sürmeye devam etti. Yunanistan'ın "net faydalanıcı" ülke olarak Birlik'in bir parçası olması ve AB tarihinde yapısal fonlardan en çok faydalanan ülke olması, bunun yanında 2001 yılında ekonomik yeterlilik seviyesi göz ardı edilerek Avro Alanı'na dâhil edilmesi Yunanistan'ı AB içinde sürekli gündemde tuttu. Bu bağlamda her dönemde AB üyelerinin Yunanistan'dan karşılamasını beledikleri birçok beklentileri oldu. Yunanistan'a ilişkin eleştiri ve tartışmaların artmasına sebep olan en önemli unsurun, bu beklentiler ve gereklilikler Yunanistan tarafından tam olarak karşılanmama dahi Yunanistan'ın her zaman nihai hedefe, bir yaptırım olmaksızın ulaşması olduğu söylenebilir. Yunanistan 1980'lerde AB'den büyük miktarlarda tarım sübvansiyonları ve yerel kalkınma fonları aldı. Ancak, Yunanistan her ne kadar net faydalanıcı olarak AB yapısal fonlarından yararlı olsa da yüksek işsizlik oranından, bütçe açığına kadar olan ekonomik sorunlarını tam olarak çözemedi. Yunanistan'ın 2004 yılındaki Olimpiyat Oyunları'nın hazırlığı için AB yapısal fonlarından hayli yüksek miktarda faydalanması ve bu bütçenin bir kısmının kullanımında yolsuzlukların yapıldığının ortaya çıkması AB içinde Yunanistan'a olan güvenin sarsıldığı bir başka gelişme oldu.

Her ne kadar ekonomik yapısının yeterliliği tartışılrsa da Yunanistan, 2001 yılında Ekonomik ve Parasal Birliğe dâhil edildi. Bu da Yunanistan'ın ekonomik olarak birçok

² Bu duruma örnek olarak 1980'li yılların başında Yunan ekonomisinin diğer AB üye ülkeleri arasında en geride olması ve ülkedeki Müslüman azınlığa karşı ayrımcı bir yaklaşım izlenmesi verilebilir.

sorumluluğu tıpkı diğer Avro Alanı ülkeleri ile birlikte üstlenmesi anlamına geliyordu³. Yunanistan'ın bugün karşılaştığı ekonomik kriz bu yükümlülükleri uzun bir süredir yerine getiremediğinin kanıtlarından biri olarak son birkaç aydır başta AB olmak üzere tüm dünya ekonomi gündemini meşgul ediyor.

Yunanistan'ın AB'ye yaşattığı ekonomik sarsıntıların ve heyecanların yanı sıra Türkiye'nin her AB adaylığı söz konusu olduğu zaman, 1981 yılı itibariyle karar verici ülkelerden biri olarak sürekli bu süreci "doğudan gelen tehdit" olarak isimlendirip veto ile engellemesi siyasi açıdan da Yunanistan'ın AB içinde "şımarık çocuk" olarak adlandırılmasına sebep oldu. İki ülke arasında "yakınlaşma dönemi"nin başlangıcı olarak kabul edilen 1999 yılına kadar Yunanistan, Türkiye'nin AB sürecinin ilerlemesini ve Türkiye için önerilen mali yardım paketlerini veto ederek engelledi. Bunun üzerine, diğer AB ülkeleri de her sorunda Türkiye'ye Yunanistan'ın tavrını öne süren geçici açıklamalarda bulundular⁴. Yunanistan'ın Türkiye'nin AB adaylık sürecinin başlaması için vetosunu kaldırması 1999 Helsinki Zirvesi'nde gerçekleşti. Bunun en önemli sebebi, Yunanistan'ın bu zirvede adada nihai bir çözüme ulaşılmaya da Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tam üyelik gerekliliklerini yerine getirdiği takdirde 2004 yılındaki beşinci genişleme ile AB'ye üye olmasının garantisini alması oldu. Ancak bu şartla Yunanistan Türkiye'nin aday ülke olarak ilan edilmesinin önündeki veto engelini kaldırdı. Daha sonra 2004 yılında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi AB'ye üye oldu ve Kıbrıs meselesi çözülmeden doğrudan AB'nin iç meselelerinden biri haline geldi. Bu durum da AB içinde Yunanistan'ın AB'ye yüklediği siyasi sorunlardan biri olarak tartışılmaya halen devam etmektedir.

Bunun yanında 1999 yılı itibariyle özellikle zamanın Türkiye ve Yunanistan dış işleri bakanları İsmail Cem ve Yorgo Papandreu arasında başlayan yakınlaşma ve Kocaeli depremi sonrasında ortaya çıkan "deprem diplomasisi" de iki ülkenin arasındaki gerginliğin yumuşamasına yol açtı. Aynı dönemde Yunanistan'ın ekonomik ve parasal birlik kriterlerini karşılayabilmek ve Avro alanına dâhil olabilmek amacıyla özellikle bütçe harcamalarında kesintiye gitmesi ve önemli bir kalem olan savunma ve askeri harcamalarını azaltabilmek için Türkiye'ye yönelik gerilim politikasını dönüştürmeye yönelik yaklaşımı da ilişkilerdeki değişimde etkili oldu. Türkiye'yi potansiyel bir güvenlik tehdidi olarak tanımlamaktan AB süreci içine alarak bir ortağa dönüştürmek olarak adlandırılabilir bu manevranın da Yunanistan'ın Türkiye'nin AB üyeliği vetosunu kaldırmasında belirleyici olduğu söylenebilir.

³ AB Maastricht Kriterleri gereğince bir AB ülkesinin bütçe açığı gayri safi milli hasılasının (GSMH) yüzde 3'ünü geçmemelidir.

⁴ Bugün Yunanistan aynı şekilde Makedonya'nın AB sürecine de aralarındaki isim anlaşmazlığı nedeniyle engel teşkil etmeye devam ediyor. Şu anki durum itibariyle ikili bir anlaşma sağlanmadan Yunanistan'ın AB aday ülkesi olan Makedonya'nın tam üyeliği için vetosunu kaldırması mümkün gözüküyor.

Günümüze gelinecek olunursa, Yunanistan'da 4 Ekim 2009 tarihinde PASOK Lideri Yorgos Papandreu'nun iktidara gelmesi ile ülkenin yıllardır şeffaf ve doğru bir şekilde açıklanmayan ekonomik durumu ve Avrupa Birliği sınırının hayli üzerinde olan bütçe açığı gerçeği su yüzüne çıktı. Her ne kadar AB Maastricht Kriterleri gereğince bir AB üye ülkesinin bütçe açığının gayri safi milli hasılasının (GSMH) yüzde 3'ünü geçmemesi gerekse de Yunanistan 2009 yılı için bütçe açığının GSMH'ye oranını yüzde 12,7 olarak açıkladı. Bunun yanında Yunanistan'ın 594,5 milyar dolara varan dış borcu olduğu da belirtildi. Bu durum AB içerisinde özellikle Ekonomik ve Parasal Birliğin tutarlılığı ve geleceği ve de Yunanistan'ın 30 senelik bir AB üye ülkesi olarak nasıl bu duruma düştüğü konusunda bir kez daha alarm çanlarının çalmasına sebep oldu.

Fransa ve Almanya gibi AB'nin ve Avro Alanı'nın en etkili ülkelerinin liderleri krizin başında yaptıkları açıklamalarla Yunanistan'ın içine düştüğü durumdan yine kendisinin çıkmasının gerekliliğine ilişkin açıklamalarda bulundular. Yunan hükümeti her ne kadar 3 Mart 2010 tarihinde çok sıkı bir önlem paketi açıklasa da krizden hiçbir yardım almadan çıkmak Yunanistan için hiç de kolay gözüküyor ve bu durum sadece Yunanistan'ı değil bir şekilde 16 Avro Alanı ülkesini doğrudan etkiliyor. Bu bağlamda, AB Konseyi üyeleri 25 Mart 2010 tarihindeki zirvede ihtiyaç olduğu takdirde Yunanistan'a yardım edeceklerine ilişkin bir karar aldılar. Açıklanan yardım paketinin üçte ikisi AB, geri kalanı da Uluslararası Para Fonu (IMF) fonlarından oluşacak ve Avro Alanı ülkeleri gönüllülük esasına göre pakete katkıda bulunacak⁵. Konsey kararı ile Yunanistan'ın bir kez daha derin bir nefes aldığını söylemek mümkün. Her ne kadar Yunan hükümeti açıkladığı ekonomik önlemleri uygulamayı sürdüreceksin de bu karar ile herhangi bir kırmızı alarm durumunda Yunan Hükümeti yalnız kalmayacak ve de attığı her adımda seçmenine gerekçelerle gelebilecek.

Yunanistan-AB ilişkilerinin tarihsel evrimine ve siyasi-ekonomik gelişmelere bakıldığı zaman AB Konseyi'nin 25 Mart 2010 tarihinde Yunanistan'a ilişkin aldığı yardım paketi kararı hiç de şaşırtıcı ya da tutarsız değil. AB, her ne kadar her geçen gün daha fazla hükümetlerarası bir yapıya bürünüyor olsa da tarihsel evriminde, Yunanistan örneği üzerinden bakıldığı zaman, aldığı kararlarda ve attığı adımlarda siyasi ve ekonomik bir birlik olmanın gerekliliklerini, bütünlüğünü ve üye ülkelere her açıdan yarattığı avantajları terk etmeden derinleşmeye devam ediyor. AB'nin bu özelliğini, yukarıda da bahsedildiği gibi farklı dönemlerdeki Yunanistan örnekleriyle görmek mümkün. Ancak, aynı zamanda bu durum AB içinde "yine mi Yunanistan", "daha ne kadar Yunanistan'a bakacağız", "Yunanistan AB'nin şımarık çocuğu olmaya devam ediyor" gibi görüşlerin azalmasına sebep olmuyor, tam tersine bu görüşleri sürekli gündemde tutmaya devam ediyor.

⁵ Konuyla ilgili detaylı bilgi;

<http://www.ikv.org.tr/icerik.asp?konu=haberler&baslik=AVRUPA%20B%DDRL%DD%D0%DD%20KONSEY%DD%20BAHAR%20Z%DDRVE%DD%20GER%20C7EKLE%DET%DD&id=2662>